

Οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις και η ελληνική οικονομία: Προτάσεις εξόδου από την κρίση

Γιάννης Στουρνάρας
Καθηγητής Οικονομικών του Πανεπιστημίου Αθηνών
και
Επιστημονικός Διευθυντής του IOBE

1. Αίτια και αφορμές της τρέχουσας διεθνούς οικονομικής κρίσης

- Διαρκής άνοδος του ΑΕΠ (Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος) και των χρηματιστηρίων από το 2002 έως το τέλος του 2007. Αύξηση τιμών μετοχών και ακινήτων πολύ πάνω από τις ιστορικές μέσες τιμές. Αναζήτηση αφορμών για ‘διόρθωση’.
- Χαλάρωση εποπτείας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα με αιχμή την κατάργηση της νομοθεσίας Glass-Steagall. Έλλειψη εποπτείας του ‘σκιώδους’ χρηματοπιστωτικού συστήματος (hedge funds κ.λπ.).
- Έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διεθνών εποπτικών κέντρων του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Σύστημα κινήτρων και αμοιβών που ενθάρρυνε την υπερβολική ανάληψη κινδύνων, τις βραχυπρόθεσμες αποδόσεις και τον υπερβολικό δανεισμό.
- Έλλειψη διαφάνειας και εισαγωγή πολύπλοκων παράγωγων προϊόντων.

-
- Χρήση, από τις τράπεζες, πολύπλοκων μαθηματικών υποδειγμάτων για τον υπολογισμό των πιστωτικών κινδύνων και των κινδύνων αγοράς με λάθος τρόπο.
 - Ενθάρρυνση ‘τιτλοποιήσεων’, που μείωσε τα κίνητρα για αυστηρή διαχείριση κινδύνων.
 - ‘Προ-κυκλικότητα’ των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.
 - Χαλαρή νομισματική πολιτική στις ΗΠΑ για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μετά το 2001.
 - Διεθνείς οικονομικές ανισορροπίες, όπως κυρίως εκφράζονται στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και της Κίνας.
 - Κατάρρευση της αγοράς κατοικιών και ακινήτων στις ΗΠΑ και σε άλλες χώρες τον Αύγουστο του 2007 (Αφορμή).

2. Αποτελέσματα της διεθνούς κρίσης

- Κατάρρευση μεγάλων τραπεζών (Lehman Brothers) λόγω ζημιών από προβληματικά στεγαστικά δάνεια και σχετιζόμενες με αυτά επενδύσεις.
- Αβεβαιότητα για το μέγεθος των ζημιών (\$2,2 τρισ., \$3,0 τρισ. ή περισσότερο;).
- Απομόχλευση: Μείωση τιμών περιουσιακών στοιχείων, ζημίες τραπεζών, μείωση κεφαλαίων τραπεζών, μείωση δανεισμού, μείωση ιδιωτικής δαπάνης (κατανάλωσης, επενδύσεων), αύξηση ανεργίας, μείωση ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και ούτω καθεξής.
- Φόβος και υπερβολικός συντηρητισμός: Στροφή 180 μοιρών.
- Διεθνής ύφεση και αύξηση ανεργίας.

-
- Ορθή η αντίδραση από τις κεντρικές τράπεζες και τις κυβερνήσεις. Το κράτος ‘σώζει’ τις αγορές, τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις, όπως δίδαξε ο Keynes και οι επίγονοί του. Το κράτος αυξάνει τις δημόσιες δαπάνες ενώ ο ιδιωτικός τομέας μειώνει τις δαπάνες του.
 - ‘Πακέτα’ διάσωσης τραπεζών, δημοσιονομική επέκταση, αύξηση προσφοράς χρήματος από τις κεντρικές τράπεζες ακόμα και με ‘ανορθόδοξα’ μέσα.
 - Η κρίση ως ευκαιρία για ένα καλύτερο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα: Τόνωση ηθικών αξιών, ‘χρυσή τομή’ μεταξύ κράτους και αγοράς, μεταξύ ατομικού και συλλογικού συμφέροντος. Σημασία της παιδείας.
 - Πρώτα ενθαρρυντικά ‘θεσμικά’ στοιχεία: Ενδείξεις κατάργησης φορολογικών παραδείσων, χαλάρωση του τραπεζικού απορρήτου. Η Σύνοδος των G-20 στο Λονδίνο στις 2 Απριλίου έθεσε τις βάσεις για συντονισμένη έξοδο από την κρίση μέσω της αύξησης των πόρων του ΔΝΤ, της νέας αρχιτεκτονικής του χρηματοπιστωτικού συστήματος, της αποφυγής του προστατευτισμού και, κυρίως, της διατυπωμένης βούλησης για ενεργό παρέμβαση προκειμένου να μην επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος (Σύνοδος G-20 του 1933).

3. Πόσο θα διαρκέσει η διεθνής κρίση;

- Θα εξαρτηθεί από τη συνισταμένη των ακόλουθων θετικών και αρνητικών δυνάμεων:
 - Μέγεθος και αβεβαιότητα για τις ζημίες των τραπεζών (αρνητική δύναμη).
 - Αντίδραση των κυβερνήσεων και των κεντρικών τραπεζών (θετική δύναμη).
 - Χαμηλές τιμές πετρελαίου και πρώτων υλών (θετική δύναμη).
 - Χαμηλές τιμές μετοχών και άλλων περιουσιακών στοιχείων (θετική δύναμη).
 - Νέα αρχιτεκτονική του παγκόσμιου οικονομικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος (θετική δύναμη).
 - Πρώτα ενθαρρυντικά οικονομικά στοιχεία από τους ‘πρόδρομους δείκτες’: Αύξηση της ‘νομισματικής βάσης’ από όλες τις κεντρικές τράπεζες, μείωση επιτοκίων, ‘δημοσιονομικά πακέτα’ ύψους 5 τρισ. δολαρίων περίπου μέχρι το τέλος του 2010, αποτελέσματα τραπεζών α’ τριμήνου 2009, ανάκαμψη χρηματιστηρίων, αύξηση ζήτησης και τιμής πετρελαίου και λοιπών πρώτων υλών, ελαφρά αύξηση λιανικών πωλήσεων και ζήτησης κατοικιών στις ΗΠΑ.

4. Μαθήματα από την κρίση

- ‘Χρυσή τομή’ μεταξύ κράτους και αγοράς.
- Η πλήρης απασχόληση πρέπει να συμπεριληφθεί στους στόχους πολιτικής. Απαιτούνται τόσο πολιτικές από την πλευρά της ζήτησης (π.χ. δημόσιες επενδύσεις) όσο και πολιτικές για την ενίσχυση της προσφοράς (διαρθρωτική πολιτική).
- Ενσωμάτωση της Κίνας στη νέα παγκόσμια αρχιτεκτονική, με δικαιώματα και υποχρεώσεις.
- Ανάγκη δημιουργίας ενός νέου παγκόσμιου νομίσματος με βάση τα special drawing rights (SDRs), δηλαδή του νομίσματος με βάση το οποίο υπολογίζονται τα μερίδια των κρατών-μελών του ΔΝΤ.

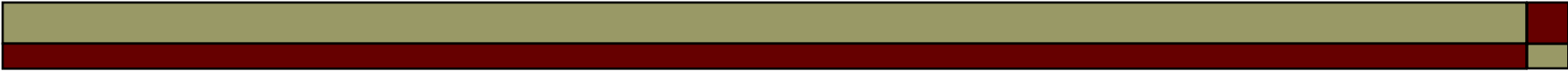
-
- Νέα νομοθετική ρύθμιση τύπου Glass-Steagall για το χρηματοπιστωτικό σύστημα προσαρμοσμένη στη σύγχρονη εποχή, η οποία θα διαχωρίζει τις κλασικές τραπεζικές εργασίες από την επενδυτική τραπεζική.
 - Διαφάνεια στους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τα χρηματοοικονομικά προϊόντα.
 - Επιβολή ‘αντι-κυκλικής’ συμπεριφοράς στο δανεισμό των τραπεζών μέσω αντίστοιχων κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας.
 - Εποπτεία των οργανισμών και εταιρειών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας εταιρειών, τραπεζών, κρατών.

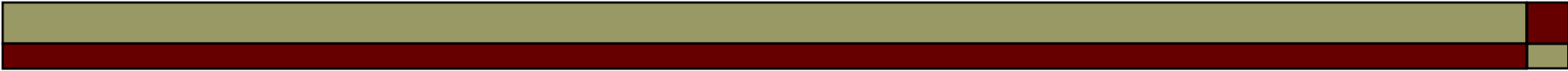
5. Η Ελληνική Οικονομία

- Η Ελλάδα, ευρισκόμενη στο μέσον της διεθνούς κρίσης, υφίσταται τις συνέπειές της. Η συμμετοχή της στην Ευρωζώνη αποδεικνύεται ευεργετική. Εν μέσω της κρίσης, το ευρώ της παρέχει σημαντική προστασία.

-
- Όμως: Μεγάλη διεύρυνση των επιτοκιακών περιθωρίων (spreads) δανεισμού του δημοσίου, διότι:
 - Η διεθνής κρίση συνέβαλε στην εστίαση των διεθνών αγορών χρήματος και κεφαλαίου στις στρεβλώσεις και τα ελλείμματα της ελληνικής οικονομίας.
 - Στην παράγωγο αγορά ασφαλιστηρίων συμβολαίων χρέους (CDS), δεν ασφαλίζονται μόνο κάτοχοι ομολόγων έναντι ενδεχόμενου κινδύνου χρεοκοπίας χωρών ή επιχειρήσεων, αλλά δραστηριοποιούνται και κερδοσκόποι που στοιχηματίζουν ότι θα διαλυθεί η Ευρωζώνη. Η Ελλάδα συμπεριλαμβάνεται στους ‘αδύναμους κρίκους’.

-
- Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ το 2008 ήταν 2.9%, έναντι 0.7% της Ευρωζώνης, διότι:
 - Η ελληνική οικονομία είναι σχετικά εσωστρεφής (π.χ. εξάγει μόνο το 20% περίπου του ΑΕΠ έναντι 80% της Ιρλανδίας),
 - δεν έχουν επηρεαστεί οι τιμές των ακινήτων στο βαθμό που έχουν επηρεαστεί σε άλλες χώρες-μέλη της Ευρωζώνης,
 - τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών δεν έχουν υποστεί απομείωση αντίστοιχη με αυτή των άλλων τραπεζών της Ευρωζώνης,
 - οι πραγματικοί μισθοί αυξάνονται,
 - η δημοσιονομική πολιτική είναι επεκτατική, και
 - η πιστωτική επέκταση προς τον ιδιωτικό τομέα είναι αρκετά υψηλότερη από ότι στην Ευρωζώνη.

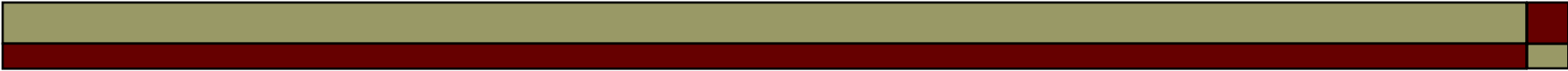
-
-
- Για το 2009 οι προβλέψεις για το ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας κυμαίνονται γύρω από το 0% , που ναι μεν συνεχίζει να είναι υψηλότερος της Ευρωζώνης (-3% περίπου), δεν παύει όμως να είναι 3 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερος σε σχέση με αυτόν του 2008, επιβράδυνση που ενδεχομένως αυξήσει τον αριθμό των ανέργων κατά 50.000-60.000 άτομα περίπου.

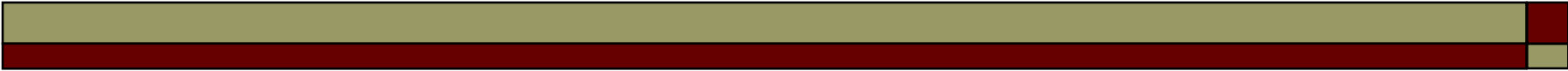
-
-
- Στο πλαίσιο αυτό καλείται η οικονομική πολιτική να αναλάβει ρόλο:
 - Πρώτον, άμβλυνσης των επιπτώσεων της διεθνούς κρίσης στην ελληνική οικονομία βραχυπρόθεσμα και
 - δεύτερον, εξάλειψης των εστιών της αβεβαιότητας μακροπρόθεσμα.

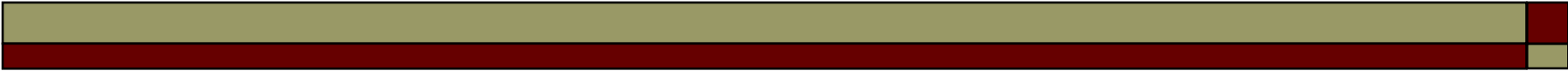
-
- ❑ Η επιτυχία της οικονομικής πολιτικής θα εξαρτηθεί κυρίως από το αν η Ελλάδα πείσει ότι διαθέτει ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δημοσιονομικής, διαρθρωτικής και θεσμικής προσαρμογής, στην ουσία ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο.

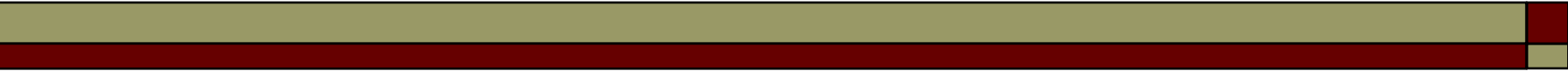
 - ❑ Περιορισμένα περιθώρια άσκησης επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση της κρίσης, διότι:
 - ❑ Υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και χρέος,
 - ❑ υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και εξωτερικό χρέος, και
 - ❑ πολύ υψηλά επιτοκιακά περιθώρια (spreads) δανεισμού του δημοσίου.

-
- ❑ Θα ήταν ευκαταίρη η άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής να ήταν αντι-κυκλική, με πλεονάσματα ή μηδενικά ελλείμματα στις ανοδικές φάσεις του κύκλου ώστε να υπάρχουν περιθώρια ελλειμμάτων στις καθοδικές φάσεις, όπως η τωρινή. Δυστυχώς όμως δεν ήταν.
 - ❑ Η αύξηση του συγχρηματοδοτούμενου από την Ε.Ε. Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων είναι ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος επηρεασμού της εγχώριας ζήτησης και άμβλυνσης των επιπτώσεων της κρίσης χωρίς ουσιαστική επίπτωση στο έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης, παράλληλα με μία προσωρινή αύξηση των επιδομάτων ανεργίας. Δεν είναι σκόπιμη, ούτε εφικτή, η αύξηση των λοιπών καταναλωτικών δημοσίων δαπανών.

-
-
- Το βασικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας σήμερα είναι τα ερωτηματικά και η αβεβαιότητα που δημιουργούνται γύρω από τη βιωσιμότητα του τρέχοντος αναπτυξιακού και κοινωνικού προτύπου. Η κρίση απλώς ανέδειξε και φώτισε προβλήματα, τα οποία η μακροχρόνια επιτυχή αναπτυξιακή πορεία της χώρας από το 1995 και μετά και η διεθνής οικονομική ευφορία συγκάλυπταν. Η αύξηση των spreads των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου είναι απλώς μια αντανάκλαση, υπερβολικά έντονη ίσως, αυτών των προβλημάτων, τα οποία φωτίστηκαν από την κρίση.

-
-
- Είναι σκόπιμο να αντιμετωπίσουμε την πρόσφατη κρίση ως ευκαιρία ανάλυσης των αδυναμιών του τρέχοντος αναπτυξιακού προτύπου και διατύπωσης ενός νέου, στην ουσία ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής, διαρθρωτικής και θεσμικής προσαρμογής. Με το πρόγραμμα αυτό πρέπει να επιδιωχθεί η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της διεθνούς οικονομικής κοινότητας στην ελληνική οικονομία.

-
-
- Τα ελαττώματα του τρέχοντος αναπτυξιακού προτύπου είναι, λίγο πολύ, γνωστά: Μεταξύ άλλων, ενθαρρύνει την κατανάλωση, την ελλειμματική δημόσια διαχείριση και τις εισαγωγές εις βάρος της αποταμίευσης και των εξαγωγών. Δεν φορολογεί το εισόδημα από εργασία και από κεφάλαιο με τον ίδιο τρόπο. Προστατεύει τους σχετικά εύπορους συνταξιούχους εις βάρος των ευκαιριών της νέας γενιάς. Ενθαρρύνει την πρόωρη συνταξιοδότηση εις βάρος της εργασίας. Εμποδίζει την επιχειρηματικότητα και θέτει φραγμούς στον ανταγωνισμό. Ευνοεί την οικογενειοκρατία, τον κομματισμό, τα δίκτυα γνωριμιών και τη μετριότητα εις βάρος της αξιοκρατίας και της αριστείας. Δεν μεριμνά επαρκώς για το περιβάλλον, για ζητήματα διαφάνειας, διαφθοράς και εταιρικής διακυβέρνησης.

-
-
- Αυτές οι στρεβλώσεις ερμηνεύουν και αντανακλώνονται στο υψηλό δημόσιο και εξωτερικό χρέος, τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα, τις χαμηλές επιδόσεις του εκπαιδευτικού συστήματος, την υψηλή ανεργία των νέων, το ελλειμματικό ασφαλιστικό σύστημα, την ελλιπή λειτουργία του ανταγωνισμού, την ανεπαρκή δημόσια διοίκηση, την έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς, τη δυσαρέσκεια της νέας γενιάς, το χαμηλό ηθικό της κοινωνίας.

Διάρθρωση του ΑΕΠ στην ΕΕ – 15 από την πλευρά της ζήτησης, μέσος όρος 2000-2007

	Κατανάλωση (%)	Επενδύσεις (%)	Εξαγωγές (%)	Εισαγωγές (%)
Βέλγιο	75.54	20.15	85.12	81.37
Δανία	74.2	20.27	48.14	43.33
Γερμανία	77.56	18.64	38.83	34.64
Ιρλανδία	61.65	23.92	87.91	73.98
Ελλάδα	88.42	23.68	22.21	34.61
Ισπανία	75.73	28.02	26.88	30.9
Γαλλία	79.76	19.64	26.82	26.75
Ιταλία	78.63	20.65	26.6	26.18
Λουξεμβούργο	55.36	20.77	152.52	129.51
Ολλανδία	73.14	19.99	68.66	61.8
Αυστρία	74.2	21.11	51.18	46.99
Πορτογαλία	84.34	23.69	29.44	37.9
Φινλανδία	71.96	18.95	41.95	34.87
Σουηδία	75.08	17.37	47.54	40.23
Ηνωμένο Βασίλειο	85.23	17.32	26.62	29.6

Ελλάδα και Πορτογαλία: Αποταμιεύσεις, επενδύσεις και ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως % του ΑΕΠ)

Ελλάδα	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-12.6	-10.4	-10.6	-11.4	-14.0	-14.3
Κρατική αποταμίευση	-1.6	-2.7	-2.3	-1.6	-2.3	-1.2
Ιδιωτική αποταμίευση	13.3	15	12.6	11.8	10.8	9.2
Εθνική αποταμίευση	11.7	12.3	10.3	10.2	8.6	8
Ακαθάριστες επενδύσεις	24.3	22.7	20.9	21.6	22.6	22.3
Πορτογαλία	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-6.4	-7.8	-9.8	-10	-10	-12
Κρατική αποταμίευση	-1.4	-2.4	-3.2	-1.7	-0.1	-0.5
Ιδιωτική αποταμίευση	17.9	17.7	16	13.4	12.2	11
Εθνική αποταμίευση	16.4	15.3	12.8	11.7	12.1	10.6
Ακαθάριστες επενδύσεις	22.9	23.1	22.6	22.2	22.1	22.2
Πηγή: European Commission, Statistical Annex, Autumn 2008						

Δείκτες ευκολίας άσκησης επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα (κατάταξη Ελλάδας σε σύνολο 175 χωρών)

Κατηγορία	2007	2008
Ευκολία άσκησης επιχειρηματικότητας (Σύνολο)	106	96
Εκκίνηση μιας επιχείρησης	150	133
Αδειοδότηση εγκαταστάσεων	46	45
Απασχόληση προσωπικού	143	133
Εγγραφή σε μητρώα	96	101
Ευκολία δανειοδότησης	102	109
Προστασία επενδυτών	161	150
Ευκολία πληρωμής φόρων	94	62
Ευκολία διεθνούς εμπορίου	66	70
Ευκολία εφαρμογής συμβολαίων	84	85
Ευκολία τερματισμού μιας επιχείρησης	41	41

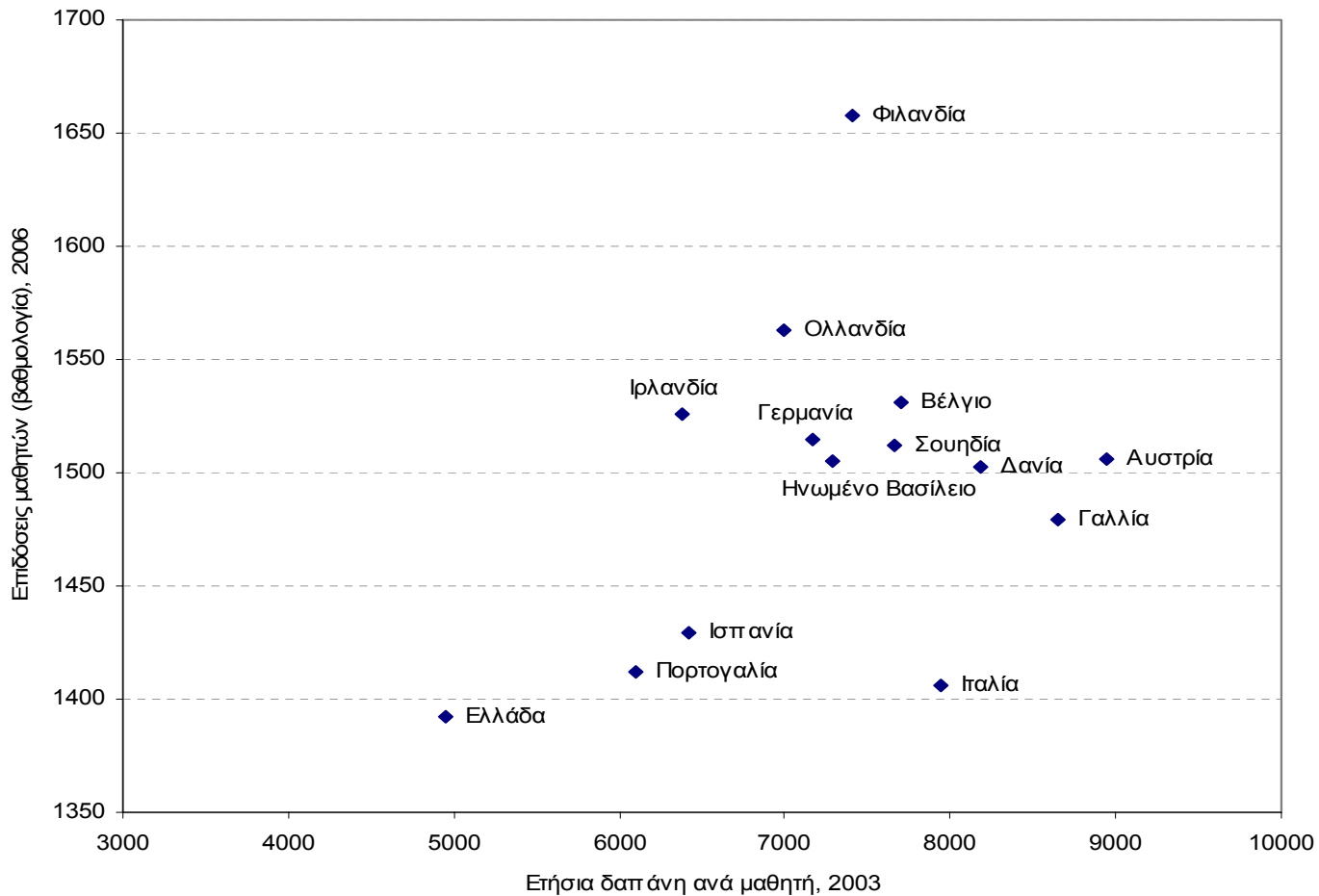
Πηγές: 1) Doing Business 2009, World Bank

2) Mc Donald (2008) The Competitiveness of the Greek Economy 2004 – 2008 (Εκδόσεις Athens News)

Δαπάνες Ε&Α και τεχνολογικό περιεχόμενο εμπορίου

Χώρα	Ε&Α (% ΑΕΠ)	Εξαγωγές ως % των εισαγωγών	
		Υψηλή τεχνολογία	Μεσαία τεχνολογία
Αυστρία	2.42	83	108
Βέλγιο	1.82	94	118
Δανία	2.45	106	92
Φινλανδία	3.48	136	96
Γαλλία	2.13	104	110
Γερμανία	2.46	109	210
Ελλάδα	0.49	22	18
Ιρλανδία	1.26	217	195
Ιταλία	1.1	69	119
Ολλανδία	1.78	107	123
Πορτογαλία	0.8	44	59
Ισπανία	1.12	47	77
Σουηδία	3.89	137	122
Ηνωμένο Βασίλειο	1.78	100	80
ΕΕ-15	1.86		
ΗΠΑ	2.62	78	67

ΕΕ-14: Συσχέτιση επίδοσης και ετήσιας δαπάνης ανά μαθητή

Ποσοστά γονιμότητας και εξάρτησης ηλικιωμένων από νέους και δαπάνες σχετιζόμενες με τη γήρανση του πληθυσμού

	Ποσοστό γονιμότητας ¹		Ποσοστό εξάρτησης ²		Συντάξεις (%ΑΕΠ)		Δημόσιες δαπάνες υγείας (% ΑΕΠ)	
	2004	2050	2004	2050	2004	2050	2004	2050
Γερμανία	1.4	1.5	26.8	51.7	11.4	13.1	6	7.2
Ελλάδα*	1.3	1.5	26.4	60.4	12	24	5.1	6.8
Ισπανία	1.3	1.4	24.6	65.6	8.6	15.7	6.1	8.3
Γαλλία	1.9	1.9	25.2	46.4	12.8	14.8	7.7	9.5
Ιρλανδία	2	1.8	16.4	45.2	4.7	11.1	5.3	7.3
Ιταλία	1.3	1.4	28.9	62.2	14.2	14.7	5.8	7.1
Πορτογαλία	1.5	1.6	24.9	58.5	11.1	20.8	6.7	7.2
Φινλανδία	1.8	1.8	23.3	46.7	10.7	13.7	5.6	7
Κύπρος	1.5	1.5	17.5	43.2	6.9	19.8	2.9	4
Πολωνία	1.2	1.6	18.6	51	13.9	8	4.1	5.5
ΕΕ-25	1.5	1.6	24.5	51.4	10.6	12.8	6.4	7.9
Ευρωζώνη	1.5	1.6	25.9	53.6	11.5	14.1	6.3	7.8

¹ Ποσοστό γονιμότητας: Αριθμός των παιδιών ανά γυναίκα γόνιμης ηλικίας

² Ποσοστό εξάρτησης: Λόγος του αριθμού των πολιτών ηλικίας 65+ προς τον αριθμό των πολιτών ηλικίας 15 – 64 ετών

(*) Στοιχεία για συντάξεις Ελλάδας: Δεν είναι επικαιροποιημένα αλλά προγενέστερα, από προβολές της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής (EPC).

Πηγή : [Beetsma, R. and H. Oksanen \(2007\)](#) : “Pension Systems, Ageing and the Stability and Growth Pact” European Commission, European Economy, Special Report.

Προβολή του δημόσιου χρέους ως % του ΑΕΠ έως το 2030

	2004	Σενάριο βάσης ¹	
		2010	2030
Γερμανία	65.5	62.2	39.6
Ελλάδα	110.5	94.7	139.5
Ισπανία*	49	35.1	4.3
Γαλλία	64.8	59	89.5
Ιρλανδία*	21.7	12	12
Ιταλία	106	90.7	31.2
Κύπρος*	73.8	46.9	36.6
Πολωνία	45.9	44.9	-8.3
Φινλανδία*	6.4	-4.5	-30.5

¹ Σενάριο βάσης: Στηρίζεται σε προβολές που έγιναν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνοντας ως βάση τα προβλεπόμενα δημοσιονομικά αποτελέσματα και στοιχεία του έτους 2008, τα οποία περιέχονται στα Προγράμματα Σταθερότητας και Ανάπτυξης των χωρών – μελών

*Προσαρμοσμένο Ακαθάριστο Χρέος

Πηγή : European Commission (2005) : Public Finances in EMU

Κατάταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη (12 χώρες) και στον ΟΟΣΑ (32 χώρες)
(Ανάπτυξη, απασχόληση, παιδεία, ανταγωνισμός, ξένες επενδύσεις)

	Ευρωζώνη	ΟΟΣΑ
Βαθμός ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντος	11 ^η	25 ^η
Βαθμός ανταγωνισμού σε κλάδους με δίκτυα	11 ^η (στους 11)	21 ^η (στους 21)
Άμεσες ξένες επενδύσεις (% ΑΕΠ)	12 ^η	29 ^η
Επίδοση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	11 ^η (στους 11)	28 ^η (στους 28)
Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης	9 ^η	24 ^η
Ποσοστό πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	11 ^η (στους 11)	27 ^η (στους 29)
Ποσοστό απασχόλησης γυναικών	11 ^η	27 ^η
Ποσοστό απασχόλησης ηλικιωμένων (55-64 ετών)	7 ^η	21 ^η
Ποσοστό απασχόλησης νέων (15-24 ετών)	11 ^η	27 ^η

ΕΕ-15: Ετήσια μεταβολή (%) ολικής παραγωγικότητας

	1961-1973	1974-1985	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2007	1961-2007
Βέλγιο	3.3	1.2	1.4	0.6	1.1	0.7	1.4
Γερμανία	2.5	1.2	1.3	1.5	1.3	0.9	1.5
Ιρλανδία	2.3	1.8	2.9	2.7	4.1	1.3	2.5
Ελλάδα	5.8	-0.4	0.0	0.2	2.2	1.9	1.6
Ισπανία	4.9	1.3	0.8	0.5	0.3	-0.1	1.3
Γαλλία	3.1	1.0	1.7	0.6	1.3	0.4	1.4
Ιταλία	3.8	1.1	1.7	1.2	0.8	-0.2	1.4
Λουξεμβούργο	2.6	0.6	4.1	0.6	1.7	0.0	1.6
Ολλανδία	2.4	1.0	1.2	1.0	1.4	0.8	1.3
Αυστρία	3.4	1.0	1.6	0.9	1.4	0.7	1.5
Πορτογαλία	5.7	0.9	3.7	0.9	1.3	-0.1	2.1
Φινλανδία	2.9	1.4	1.9	1.6	2.9	1.8	2.1
Ευρώ - 12	3.3	1.1	1.5	1.0	1.1	0.4	1.4
Δανία	2.6	1.1	0.3	2.1	1.5	0.6	1.4
Σουηδία	2.1	0.4	0.8	1.5	2.2	1.7	1.5
Ηνωμένο Βασίλειο	2.0	0.9	1.2	1.7	1.5	1.1	1.4

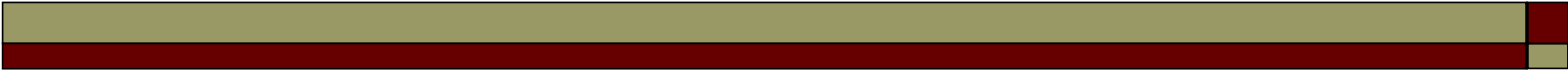
Δείκτες χρήσης διαδικτύου και επενδύσεις σε συστήματα πληροφορικής (2007)

	Διείσδυση ευρυζωνικών δικτύων (Συνδέσεις ανά 100 κατοίκους)	Ποσοστό πληθυσμού με πρόσβαση στο διαδίκτυο	Δαπάνη (%ΑΕΠ) σε συστήματα πληροφορικής (2006)
Βέλγιο	23.9	60	2.8
Δανία	37.2	78	3.2
Γερμανία	21.1	71	2.9
Ιρλανδία	15.5	57	1.5
Ελλάδα	6.8	25	1.2
Ισπανία	16.8	45	1.4
Γαλλία	22.3	49	3.1
Ιταλία	15.9	43	1.7
Ολλανδία	33.1	83	3.3
Αυστρία	18.4	60	2.8
Πορτογαλία	14.8	40	1.8
Φινλανδία	28.8	69	3.2
Σουηδία	28.3	79	3.8
Ηνωμένο Βασίλειο	23.8	67	3.5
ΕΕ-15	20.8	59	2.7

Στόχοι

- Είναι φανερό ότι απαιτείται ένα νέο πρότυπο για το μέλλον, που να περιλαμβάνει την οικονομία, την κοινωνία και τους θεσμούς, εξειδικεύοντας στόχους και μέσα επίτευξής τους. Οι τομές που απαιτούνται καλύπτουν τέσσερα κεφάλαια: Δημοσιονομικό, Ανταγωνιστικότητα, Κοινωνικό Κράτος, Θεσμοί.
- Η Ελλάδα χρειάζεται να αποταμιεύει και να εξάγει περισσότερο (περίπου 10% του ΑΕΠ) καθώς και ένα σημαντικά υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων.
- Χρειάζεται καλύτερη δημόσια παιδεία σε όλες τις βαθμίδες, ένα πιο αποτελεσματικό και δίκαιο κοινωνικό κράτος και ένα βιώσιμο ασφαλιστικό σύστημα.

-
- Χρειάζεται να παράγει και να εξάγει πιο ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες, δηλαδή να μετακινηθεί από προϊόντα και υπηρεσίες χαμηλής τεχνολογίας και ποιοτικού περιεχομένου σε μεσαίας/υψηλής τεχνολογίας και ποιότητας. Πρέπει να συνδυάσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα με τα επιτεύγματα της σύγχρονης τεχνολογίας. Μπορεί να εξάγει βιολογικά προϊόντα υψηλής ποιότητας και την εξαιρετική μεσογειακή της διατροφή. Μπορεί να συνδυάσει τουριστική δραστηριότητα για ολόκληρο το έτος με τη μοναδική πολιτιστική της κληρονομιά, το κλίμα της και την ποικιλία της θάλασσας και του βουνού. Μπορεί να γίνει χώρα διαμονής, για μεγάλο μέρος του έτους, μελών της γενιάς που αναμένεται να συνταξιοδοτηθεί σε όλη την Ευρώπη τα επόμενα χρόνια (baby boomers). Μπορεί συνακολούθως να επενδύσει στο χώρο της υγείας σε ‘κέντρα αποκατάστασης’. Μπορεί να επενδύσει στην ‘πράσινη οικονομία’, εκμεταλλευόμενη τους ισχυρούς ανέμους και τον άφθονο ήλιο της.

-
-
- Χρειάζεται να βελτιώσει τους θεσμούς, να επενδύσει στο ‘κράτος δικαίου’, να προωθήσει τη διαφάνεια, να καταπολεμήσει τη διαφθορά, να εμπνεύσει εμπιστοσύνη τόσο στους πολίτες της όσο και στη διεθνή οικονομική κοινότητα.

Μέσα

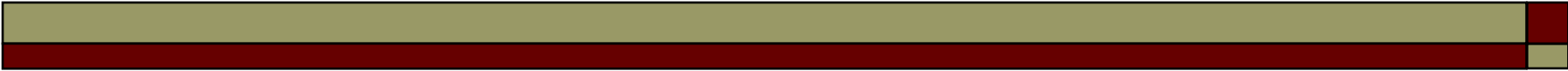
- Για να επιτευχθούν όλα αυτά η Ελλάδα χρειάζεται ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις, δημοσιονομικές, κοινωνικές, θεσμικές, στη λειτουργία των αγορών και του ανταγωνισμού.
- Η δημοσιονομική προσαρμογή μπορεί να επιτευχθεί με:
 - α) Διαχρονική μείωση των αμυντικών δαπανών, αξιολόγηση και θέσπιση μακροχρόνιων προτεραιοτήτων και στόχων για τις υπόλοιπες, έλεγχο και αξιολόγηση των δαπανών των δημόσιων οργανισμών, των δήμων και των νομαρχιών, εισαγωγή κριτηρίων και στοιχείων ανταγωνισμού, ποιότητας και επιλογής στην προσφορά δημοσίων υπηρεσιών.
 - β) Κατάργηση των ποικίλων εξαιρέσεων και των εξωλογιστικών προσδιορισμών του εισοδήματος στο φορολογικό σύστημα, την υπαγωγή όλων των προσωπικών εισοδημάτων, ανεξαρτήτως πηγής, στην ενιαία φορολογική κλίμακα, φορολογική διοίκηση και ελέγχους σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, ιδιαίτερα των εξωχώριων (offshore) εταιρειών.

-
- Η βιωσιμότητα του διανεμητικού ασφαλιστικού συστήματος, που αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο δημοσιονομικής εκτροπής, απαιτεί ότι ο μέσος μισθός πρέπει να αυξάνεται ετησίως κατά 1.5% - 2% περισσότερο από τη μέση σύνταξη, εξισορροπώντας έτσι τις επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού, λαμβάνοντας υπόψη την προβλεπόμενη αύξηση της απασχόλησης.
 - Η ενίσχυση του ανταγωνισμού, της παραγωγής και της επιχειρηματικότητας απαιτεί τη δραστική μείωση της γραφειοκρατίας, του κόστους και του χρόνου συμμόρφωσης στις διοικητικές πράξεις (7% του ΑΕΠ!) το άνοιγμα των κλειστών επαγγελματιών, την αλλαγή του τρόπου χορήγησης των ποικίλων αδειών από τους δημόσιους φορείς με κριτήριο τη μεγιστοποίηση του ανταγωνιστικού οφέλους, την κατάργηση των αναχρονιστικών, ‘κορπορατίστικων’ και πελατειακών περιορισμών στη λειτουργία του ανταγωνισμού (από τις ρυθμίσεις στις αγορές καυσίμων και νωπών προϊόντων μέχρι τις ρυθμίσεις στον ελλιμενισμό κρουαζιερόπλοιων) καθώς και στην είσοδο και έξοδο επιχειρήσεων στους ποικίλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

-
- Η εγκαθίδρυση ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους ίσων ευκαιριών απαιτεί:
 - α) Τη σταδιακή θέσπιση ενός ελάχιστου επιπέδου ευημερίας για όλους τους πολίτες,
 - β) ίση πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας δημόσια παιδεία, υγεία και πολιτισμό,
 - γ) την προστασία του θεσμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων ως στοιχείου κοινωνικής ισορροπίας,
 - δ) την οικονομική ενίσχυση και μεταρρύθμιση της δημόσιας παιδείας σε όλες τις βαθμίδες δίνοντας έμφαση στην κριτική ικανότητα, με εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων σπουδών, εισαγωγή κριτηρίων αξιολόγησης και αριστείας, εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, μεγαλύτερης αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων.

-
- Η θεσμική ανασυγκρότηση και η θεμελίωση ενός πραγματικού κράτους δικαίου υποστηρίζονται από:
 - α) Μία ανεξάρτητη δικαιοσύνη, με καλά εκπαιδευμένους δικαστικούς λειτουργούς, ιδιαίτερα σε θέματα αγοράς και επιχειρήσεων,
 - β) ανεξαρτησία των ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών, καθώς και της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος, η ηγεσία των οποίων θα πρέπει να τοποθετείται μετά από ουσιαστική διακομματική διαβούλευση και να αναφέρεται μόνο στη Βουλή των Ελλήνων,
 - γ) επαγγελματικές, και όχι κομματικές, διοικήσεις δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών,
 - δ) διαφάνεια, με αυστηρή εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων στους λογαριασμούς των εισηγμένων επιχειρήσεων, τραπεζών, δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων,
 - ε) την αποκοπή του ομφάλιου λώρου μεταξύ πολιτικών κομμάτων και της δημόσιας διοίκησης με την εγκαθίδρυση μόνιμων υφυπουργών/γενικών γραμματέων εκλεγμένων μετά από διακομματική διαβούλευση μεταξύ ατόμων εγνωσμένης αξίας και ανεξαρτησίας.

-
- Οι στόχοι και τα μέσα που αναφέρθηκαν πρέπει να ποσοτικοποιηθούν σε ένα δεκαετές πρόγραμμα προσαρμογής (δημοσιονομικό, ανταγωνιστικότητα, θεσμοί, κοινωνικό κράτος) ενώ οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να γίνουν ταυτόχρονα και στους τέσσερις τομείς. Οι μεταρρυθμίσεις που αποβλέπουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικής βάσης πρέπει να συνοδεύουν τη δημοσιονομική προσαρμογή. Διαφορετικά, με μόνη τη δημοσιονομική προσαρμογή, θα μειωθεί η ζήτηση και θα αυξηθεί η ανεργία. Παράλληλα, πρέπει να προχωρήσουν οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν το κοινωνικό κράτος και τους θεσμούς, ούτως ώστε οι επωφελούμενοι από αυτές να αποζημιώσουν αυτούς που θα ζημιωθούν και δεν διαθέτουν επαρκή εισοδηματική μέσα για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Διαφορετικά, θα επικρατήσει η αίσθηση της κοινωνικής αδικίας, και θα δημιουργηθούν κοινωνικές συμμαχίες προκειμένου να παρεμποδιστούν οι μεταρρυθμίσεις.
 - Τα δυνητικά οφέλη από τις μεταρρυθμίσεις είναι σημαντικά, περίπου 10% του ΑΕΠ σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, και μπορούν να διευκολύνουν δραστικά την απαιτούμενη δημοσιονομική προσαρμογή.

-
-
- Στα μέσα της δεκαετίας του '90 ετέθησαν φιλόδοξοι οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι κάτω από πολύ χειρότερες οικονομικές συνθήκες σε σχέση με τις σημερινές. Το Πρόγραμμα Σύγκλισης του 1994 περιείχε στόχους και μέτρα πολιτικής σε επταετή ορίζοντα. Οι οικονομικοί στόχοι επιδιώχτηκε να επιτευχθούν με προσήλωση και επιμονή. Το αποτέλεσμα ήταν να επιτύχει η Ελλάδα τη συμμετοχή της στην Ευρωζώνη, παρά την αρχική, έντονη δυσπιστία των αγορών κυρίως διότι το πολιτικό σύστημα της χώρας συνέλαβε τα μηνύματα των καιρών και συμπεριφέρθηκε ανάλογα. Ακριβώς ίδια είναι η πρόκληση και σήμερα.